

Використання флюгера в архітектурі сучасного міста

Бондарчук М. С.

науковий керівник: Бжезовська Н. В.
Факультет архітектури, будівництва та дизайну,
Національний авіаційний університет,
Київ, Україна
bad.teacherka@gmail.com

I. ВСТУП

Цікаві фігурки на вежах, шпилях та верхівках покрівель історичних будівель зазвичай ми сприймаємо як своєрідний символ минулої епохи, а на сучасних будівлях – лише як звичайний елемент архітектури. Насправді в цьому щось є, флюгер – це дуже яскрава прикраса, що допоможе надати не лише великій історичній споруді, а й приватному будиночку завершеного вигляду. А головне, не слід забувати, що це ще й точний метеорологічний пристрій для вимірювання напрямку на сили вітру. Так флюгер поєднує у собі привабливий вигляд та користь. Завдяки цьому флюгери знову набувають неабиякої популярності.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Флюгер (від нід. vleugel — «крило») — прилад для визначення напрямку і швидкості вітру, один з давніх винаходів людства. [1]

Принцип роботи флюгера

Основним призначенням флюгера є визначення напрямку вітру, для чого достатньо спостерігати за зміною положення флюгарки. Вона складається зі спеціальної протизаги і металевої пластини, оскільки саме така конструкція здатна надати можливість флюгеру рухатися у напрямку вітру.

У більшості випадків пластина - плоска фігура, яка повинна бути точно збалансованої зі встановленою протизагою. При цьому навантаження з однієї зі сторін повинно бути знижено до мінімуму. Для кріплення приладу використовуються спеціальні гільзи з металу, які забезпечують їй можливість вільного руху в будь-якому напрямку.

В осі передбачене також кільцеве вирізьблення, а в гільзі зроблені невеликі отвори, розміри яких точно відповідають гвинтові, що використовується для фіксації.

Історія виникнення

Історія пристроїв для визначення напрямку та сили вітру нараховує більше двох тисячоліть. Точно не відомо хто саме та коли винайшов флюгер. Найперший відомий історикам флюгер був розміщений на Башті Вітрів в Афінах, а створений він був імовірно в 48 році до нашої

ери. Вважають, що автором проекту восьмикутної башні є астроном Андронік з Кіпр. Будівництво вінчав фриз, прикрашений символічними зображеннями восьми вітрів, а розміщений посередині півтораметровий флюгер, що зображував грецького бога глибин Тритона, вказував не лише напрям вітру, а й одного із восьми богів, що на даний момент керував погодою. Таким чином, з самого моменту своєї появи флюгери, окрім основного, мали ще й символічне значення.

Ця традиція зберігалась протягом століть. Так, однією з найбільш популярних в усі часи була фігурка півня. Досі англійською флюгер має назву «weather sock», що буквально означає «погодний півень». Справа в тому, що цей птах традиційно вважався символом пильності, йому присвоювали різноманітні магичні властивості. Півень не тільки сповіщав своїм криком про настання кожного нового дня, але також, за народними повір'ями, відлякував нечисту силу, попереджав про можливі хвороби, відганяв від будинку злодіїв і навіть попереджав пожежі. [4]

Інша постать півня - християнський символ. Так, в IX столітті Папа Римський видав указ, згідно з яким кожен католицький храм повинен був бути увінчаний фігуркою півня - символом церкви і апостола Петра. Саме з цього моменту флюгери у вигляді півня почали з'являтися на дахах католицьких соборів.

До речі, півень - це ще й символ Франції, що пояснює переважання в цій країні флюгерів відповідної форми. Втім, півень - далеко не єдиний символ, який використовують на флюгері. Наприклад, приблизно одночасно з католиками флюгери почали набирати популярності у вікінгів. Робили їх зазвичай із позолоченої бронзи, у вигляді пишних фігур звірів або істот зі скандинавської міфології, а розміщували на спеціальних стовпах, встановлених на палубах бойових і торгових тур. Пізніше подібними фігурками почали прикрашати скандинавські церкви. Також в Скандинавії був популярний лелека, символ домашнього вогнища, мандрівників і нового життя - своєрідна альтернатива західноєвропейському півню.

Своє символічне значення має будь-яка фігурка: птах з розправленими крилами (наприклад, орел) захищає від ворогів, кішка - символ безпеки і домашнього затишку, лев - переваги і сили, корабель - цілеспрямованості і сили духу, ворона - спритності, сажотрус - сімейного вогнища і т.д. В середні віки в Європі флюгер на вежі замку зазвичай зображував герб феодала.

В Японії і Китаї флюгери зазвичай робили в формі дракона, що захищає будинок і його мешканців від злих духів, а також символізує силу і великодушність, мужність і витривалість, благородство і мудрість.

Воістину універсальний символ. Мало хто знає, що хрест з ангелом на шпилі Петропавлівського собору в Санкт-Петербурзі - це теж флюгер. І навіть знамениті кремлівські зірки були закріплені на спеціальних підшипниках і оберталися від вітру. Втім, це було зроблено швидше для зниження вітрового тиску, ніж для того, щоб визначати за зірками напрямок вітру.

Фігурка kota на даху в кожній країні має своє значення. Для одних коти символізують хитрість і лінь, а для інших такий флюгер був способом викликати дощ.

У деяких країнах досить часто можна побачити на даху будинків флюгери у вигляді терезів, які означають, що власники будинку дуже справедливі і чесні люди.

«Амур» — чудове рішення для закоханої пари. Воно символізує любов і теплі почуття. Метеорологічний прилад виконується у вигляді Купідона. Це бог кохання, про якого часто згадується в давньоримській міфології;

«Козак на коні» — він уособлює багатирську силу і міцне здоров'я. Така модель підходить власникам будинків, які шанують нашу історію;

«Жар-птиця» — головним елементом виробу є казкова птах. Вона символізує щастя і багатство, а також приносить в дім благополуччя;

«Фрегат» — Символом надії і нового життя. Таке рішення підходить власникам будинків, які люблять подорожі та завжди досягають поставлених цілей.

Флюгери завжди були надзвичайно популярні у домовласників. Наприклад, в Вікторіанську епоху виникли навіть спеціальні цехи для їх виготовлення, тому що майстри-одинаки вже не могли задовольнити зростаючий попит. Схожа тенденція спостерігається і сьогодні, причому за своєю різноманітністю сучасні флюгери нітрохи не поступаються старовинним. [2]

Але чи є сучасній людині якась практична користь від флюгера? Як з'ясувалося - так. Справа в тому, що метеорологічні прогнози зазвичай робляться для відносно великих районів або досить великих населених пунктів і завжди мають деяку неточність у часі. До того ж точність прогнозів часто залишає бажати кращого. А домашні метеостанції напрямку вітру визначити не можуть (до речі, сучасні метеорологи і авіаційні служби використовують для визначення напрямку і сили вітру саме флюгери, але вже більш складної конструкції і контрольовані електронікою).

Яким має бути флюгер?

Це питання цікавить багатьох власників приватних будинків. Вони хочуть придбати якісний виріб, який відповідає стандартам якості. Під такими показниками мається на увазі довговічність, стійкість до корозії і надійність. Щоб флюгер відповідав всім вимогам, використовується високовуглецева холоднокатана сталь. Це матеріал, який має відмінні характеристики міцності та тривалий термін служби. Для збільшення періоду експлуатації виробів застосовується цинковий ґрунт,

порошкова фарба і лак. Такі матеріали забезпечують захист від негативного впливу зовнішніх факторів (дощ, сніг, сонце).

Флюгери в сучасному виконанні — красиві вироби, створені з урахуванням актуальних напрямків. Їх виготовляють майстри, які володіють досвідом, талантом і фантазією. Для досягнення ідеальних результатів вони використовують лазерну різку. Це передова технологія, для якої характерні важливі переваги. Під ними мається на увазі мінімальна деформація металу, висока ступінь точності, відсутність механічного контакту з деталлю. Це позитивні властивості, завдяки яким гарантується хороший результат. Майстер легко управляє лазерним променем і здійснює порізьку металу по фігурному контуру. Він створює флюгери будь-якого ступеня складності!

Металевий флюгер, виготовлений зі знанням справи, — справжній шедевр, який надає будинку індивідуальні риси. Він створюється на підставі попередньо розробленого проекту. Майстри придумують оригінальні ідеї і втілюють їх у життя. Тому покупці можуть замовити флюгер, виконаний у вигляді тварини або казкового персонажа. Це залежить від особистих побажань. [5]

III. Висновки

Таким чином, флюгер залишається одним з найбільш доступних і при цьому досить простим і досить точним пристроєм для передбачення погоди.

Безумовно, флюгер стане оригінальною прикрасою для будь-якого будинку, надавши йому гармонійний, завершений вигляд. І цілком можливо, що це нехитрий пристрій не раз послужить добру службу мешканцям будинку, завчасно попередивши їх про насування негоди або, навпаки, про сприятливу погоду для прогулянки чи пікніка.

На мою думку, флюгер – це дивовижний витвір мистецтва, який можна помістити не лише на дах індивідуального будинку, але й прикрасити забудову вулиці, створити оригінальний образ міста. Лише уявіть, як ви відпочиваєте на терасі чи балконі та чуєте ніжні заспокійливі звуки флюгера, що повільно обертається при найменшому подиху вітру. Такий виріб буде служити талісманом та прикрасою будинку, і надаватиме йому унікальності і неповторності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Етимологічний словник української мови : у 7 т. : т. 6 : У — Я / укл.: Г. П. Півторак та ін.; редкол.: О. С. Мельничук (гол. ред.) та ін. — К. : Наукова думка, 2012. — 568 с. — ISBN 978-966-00-0197-8.
- [2] П. Гранкін, Ф. Василенко. Флюгери середньовічного Львова // Ринок інсталяцій. — 2004, № 11.
- [3] Воейков А. И. Ветер // Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона : в 86 т. (82 т. и 4 доп.). — СПб., 1890—1907.
- [4] Bishop, Robert; Coblentz, Patricia (1981), A Gallery of American Weather Vanes and Whirligigs, New York: Dutton, p. 127, ISBN 9780525931515.
- [5] Bumell, Marcia (1991), Heritage above: a tribute to Maine's tradition of weather vanes, Camden, ME: Down East Books, p. 84, ISBN 9780892722785.